

Bjarni Einarsson
Hofstöðum
311 Borgarnes

2004020058
3710; 9310

Reykjavík, 25. mars 2004

Efni: Stífla við útfall Hraunsfjarðarvatns í Helgafellssveit. Ákvörðun um matsskyldu.

Vísað er til erindis Múlavirkjunar ehf. dags. 11. mars 2004 þar sem Skipulagsstofnun er tilkynnt um fyrirhugaða stíflu í Vatnaá við útfall Hraunsfjarðarvatns samkvæmt 6. gr. laga nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum og lið 13a í 2. viðauka laganna.

Skipulagsstofnun leitaði álits Umhverfisstofnunar og veiðimálastjóra. Umsagnir bárust frá Umhverfisstofnun með bréfi dags. 21. mars 2004 og veiðimálastjóra með bréfi dags. 18. mars 2004. Með gögnum framkvæmdaraðila fylgdu umsagnir Helgafellssveitar og Fornleifaverndar ríkisins.

Frekari upplýsingar og svör bárust frá framkvæmdaraðila með tölvupósti dags. 19., 22. og 23. mars 2004.

FRAMLÖGÐ GÖGN FRAMKVÆMDARAÐILA

Tilgangurinn með fyrirhugaðri stíflu í Vatnaá við Hraunsfjarðarvatn er að jafna rennsli úr vatninu. Stíflan verður með botnrás þannig að rennsli úr vatninu verður sem næst meðalársrennsli árinna. Flóð úr vatninu geta orðið allstór en stíflan mun koma í veg fyrir að þau berist af fullum þunga í Baulárvallarvatn og á mannvirkin sem fyrirhugað er að reisa vegna Múlavirkjunar. Fyrri áform gerðu ráð fyrir að sveiflur yrðu á vatnsborði Baulárvallarvatns vegna flóða en við málsmeðferð vegna matsskyldu Múlavirkjunar var fallið frá þeirri útfærslu.

Fyrirhuguð framkvæmd. Fyrirhugað er að reisa allt að 5 m háa og um 60 m langa stíflu. Stíflan verður úr steypumassa og verður meðalhæð hennar um 4 m. Áætlað er að í stífluna þurfi 350 m³ af steypu og 150 m³ af grjóti. Fyrirhugað er að flytja steypuefni að úr viðurkenndum steypuefnisnámmum. Grjótið verður tínt úr stíflustæði eftir því sem það fellur til. Ekki er gert ráð fyrir að vegur verði lagður að stíflu. Flutningur á aðföngum til framkvæmdanna mun ráðast af árstíma. Verði frost er fyrirhugað að keyra efnið á ís en að öðrum kosti verður það flutt á pramma.

Að loknum framkvæmdum er gert ráð fyrir að lægsta vatnsstaða Hraunsfjarðarvatns verði sú sama og verið hefur fyrir framkvæmdir en hæsta vatnsstaða verður allt að 2,5 m hærrí en náttúruleg flóðstaða hefur verið. Vatnsstaða verður innan náttúrulegra marka vor og sumar en mun fara hækkandi í september og verða hæst í nóvember en lækka síðan aftur í náttúrulega stöðu í lok mars.

Náttúrufar. Hraunsfjarðarvatn er um 2,5 km² að flatarmáli. Meðaldýpt vatnsins er um 39 m en mesta mælda dýpi er 84 m. Vatnið er afgirt af fjöllum og hæðum á flesta vegu. Undirlendi er nokkuð í Seljadal suðvestan við vatnið og lítils háttar umhverfis Vatnaá sem fellur úr vatninu. Fram kemur að all margar fuglategundir hafi fundist umhverfis vatnið en fáir einstaklingar séu af hverri tegund. Ekki er talið að fyrirhuguð miðlun hafi áhrif á fuglalíf þar sem enginn þeirra verpur við vatnið.

Í gögnum framkvæmdaraðila kemur fram að urriði sé eini laxfiskurinn sem fundist hafi í vatninu. Uppvaxtarskilyrði hans eru talin slök og er það rakið til þess hve djúpt vatnið sé og fæðuframboð þar með fremur lítið vegna lítillar framleiðslu á botnþörungum og botndýrum. Athuganir hafi leitt í ljós að urriðinn hrygni í lækjum sem falla í vatnið í Seljadal og einnig í útfalli vatnsins í Vatnaá. Fram kemur að með miðluninni muni taka fyrir hrygningu í Vatnaá og til lengri tíma lítið megi búast við minna fæðuframboði fyrir urriðann. Jafnframt megi búast við skerðingu á hrygningarsvæði urriðans í lækjum í Seljadal og nýliðun í vatnið mun minnka. Vegna miðlunarinnar getur borð Hraunsfjarðarvatns hækkað um allt að 2,5 m sem leiði til þess að 0,23 km² af landi fari undir vatn, þar af 0,06 km² af grónu landi.

ÁLIT UMSAGNARAÐILA OG VIÐBRÖGD FRAMKVÆMDARAÐILA

Almennt. Í umsögnum Helgafellsveitar, Umhverfisstofnunar, veiðimálastjóra og Fornleifaverndar ríkisins er ekki talið að framkvæmdin skuli háð mati á umhverfisáhrifum.

Áhrif á verndargildi og útivist. Í umsögn Umhverfisstofnunar kemur fram að svæðið sé á náttúruminjasrá. Svæðið sé víðfeðmt og taki til landsvæðis frá fjalli til fjöru þar sem hinar ýmsu landslagsgerðir, fjörur, hraun og gígar, heiðar og vötn, myndi eina heild. Að mati Umhverfisstofnunar séu framkvæmdir við vötnin til þess fallin að skerða útivistar- og verndargildi þessa svæðis. Það sé afar mikilvægt að mati stofnunarinnar að varanlegum ummerkjum af framkvæmdinni verði haldið í lágmarki. Með því að flytja efni yfir Baulárvallavatn og þaðan meðfram bökkum Vatnaár að stíflustæði sé varanlegt rask á landslaginu lágmarkað. Þó verði um all umfangsmikla flutninga á efni að ræða og telji stofnunin að vandasamt verði að komast hjá talsverðu jarðvegsraski meðfram Vatnaá að stíflustæði. Hægara eigi að vera að lágmarka rask við stíflustæðið sjálft þar sem ummerki geti að mestu einskorðast við svæði sem lendi undir vatnsborði að framkvæmdum loknum. Telur stofnunin afar mikilvægt að það verði haft að markmiði að skilja við svæðið sem næst núverandi mynd eftir framkvæmdir. Æskir stofnunin þess að haft verði samráð við fulltrúa hennar um leiðaval og verkútfærslu og að frágangur verði gerður í samráði við stofnunina.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að ástæðulaust sé að óttast umhverfisskemmdir af völdum efnisflutninga. Beitt verði léttum tækjum við þennan hluta framkvæmdarinnar. Framkvæmdaraðili fagni því að Umhverfisstofnun óski eftir að haft verði samráð um efnisflutninga. Fram kemur að framkvæmdaraðili deili ekki þeirri skoðun með

Umhverfisstofnun að framkvæmdin muni skerða útivistargildi svæðisins. Verndargildi muni raskast að einhverju leyti þar sem lítils háttar breyting verði á yfirborðssveiflu vatnsins. Um sé að ræðar svo óverulega breytingu að staðir umhverfis vatnið með hátt verndargildi tapist ekki.

Áhrif á lífríki Hraunsfjarðarvatns. Í umsögn veiðimálastjóra kemur fram að lífríki þeirra stöðuvatna og vatnsfalla, sem verða fyrir áhrifum, þurfi að rannsaka bæði fyrir og eftir framkvæmdir. Þar sem þegar hafi farið fram ein rannsókn á árinu 2003, væri eðlilegt að framkvæma samanburðarrannsókn sumarið 2004, sem sýndi ástand fyrir virkjun. Komi í ljós veruleg rýrnun á urriðastofni við rannsóknir í kjölfar framkvæmda, sé eðlilegt að framkvæmdaraðili verði skyldaður til að framkvæma mótvægisáðgerðir með sleppingu samstofna urriðaseiða í vatnið. Árangur ræktunarstarfsins verði síðan vaktaður um nokkurn tíma.

Í umsögn Umhverfisstofnunar er tekið undir mat Veiðimálastofnunar um að stöðuvötn þar sem urriði sé eina laxfiskategundin hafi ákveðið verndargildi. Því sé að mati stofnunarinnar afar mikilvægt að fylgst verði með viðgangi stofnsins eftir framkvæmdir og að gripið verði til þeirra mótvægisáðgerða sem lagðar séu til í skýrslu Veiðimálastofnunar gangi spár hennar um neikvæð áhrif eftir.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að gripið verði til mótvægisáðgerða gerist þess þörf vegna framkvæmdarinnar. Framkvæmdaraðili taki undir niðurstöðu í umsögn veiðimálastjóra um að fylgst verði með hvernig urriða reiði af að framkvæmdum loknum og gripið verði til mótvægisáðgerða gerist þess þörf.

Áhrif á gróður. Í umsögn Umhverfisstofnunar kemur fram að við hæstu mögulegu vatnsstöðu muni 5,75 hektarar af gróðurlendi og 17,2 hektarar af ógrónum skriðum fara undir vatn, sem sé talsvert að mati Umhverfisstofnunar. Gera megi ráð fyrir að auk þess muni stærri svæði verða fyrir áhrifum vegna aukins rofs í kjölfar hækkunar á vatnsstöðu. Jafnframt muni verða rask á gróðri á um 500 metra kafla meðfram Vatnaá, en með réttum tækjabúnaði, góðri umgengni og vönduðum frágangi megi líta á þau áhrif sem tímabundin og afturkræf. Stofnunin hafi ekki upplýsingar til að meta áhrif á sjaldgæfar tegundir eða tegundir á válista.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að áhrif á gróðurfar umhverfis Hraunsfjarðarvatn verði afar lítil.

Áhrif á fugla. Í umsögn Umhverfisstofnunar kemur fram að þar sem framkvæmdir muni fara fram utan varptíma og vatnsborðssveiflur verði litlar á tímabilinu maí til júlí telji stofnunin að ekki verði um umtalsverð áhrif á fuglalíf að ræða vegna framkvæmdarinnar.

NIÐURSTAÐA SKIPULAGSSTOFNUNAR

Um er að ræða um 60 m langa og allt að 5 m háa stíflu í Vatnaá við útfall Hraunsfjarðarvatns í Helgafellssveit. Framkvæmdin er tilkynningarskyld til ákvörðunar um matsskyldu samkvæmt 6. gr. og lið 13 a í 2. viðauka í lögum nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum.

Skipulagsstofnun telur að umhverfisáhrif vegna framkvæmdanna lúti einkum að versnandi skilyrðum fyrir urriða í vatninu þar sem hrygningarsvæði hans muni skerðast nokkuð. En líta ber til þess að rannsóknir á urriðastofninum í vatninu benda til þess að hann búi nú þegar við

fremur léleg skilyrði einkum vegna lítils fæðuframboðs. Skipulagsstofnun telur nauðsynlegt að fylgst verði með afdrifum urriðastofnsins líkt og framkvæmdaraðili áformar og samhliða verði lagt mat á nauðsyn þess að grípa til þeirra mótvægisáðgerða að sleppa samtöfna urriðaseiða í vatnið líkt og bent er á í umsögn veiðimálastjóra. Skipulagsstofnun telur að með því móti verði unnt að lágmarka neikvæð áhrif framkvæmdanna á urriða í vatninu.

Sveiflur á borði Hraunsfjarðarvatns muni víðast hvar hafa lítil áhrif á gróður þar sem land að vatninu sé víðast fremur bratt og lítt gróið. Áhrifin verði mest í Seljadal. Búast megi við einhverju strandrofi vegna breytinga á vatnsborði en vegna landslags umhverfis vatnið sé ólíklegt að sandfok nái sér á strik. Skipulagsstofnun telur að sveiflur á borði Hraunsfjarðarvatns muni ekki hafa veruleg áhrif á gróður.

Skipulagsstofnun telur afar mikilvægt að framkvæmdaraðili gæti fyllstu varúðar á framkvæmdatíma og dragi þannig úr varanlegum ummerkjum af framkvæmdinni og áhrifum á verndar- og útivistargildi svæðisins.

Í samræmi við 6. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 hefur Skipulagsstofnun farið yfir þau gögn sem lögð voru fram af hálfu framkvæmdaraðila við tilkynningu, umsagnir og svör framkvæmdaraðila við þeim. Á grundvelli þessara gagna er það niðurstaða Skipulagsstofnunar að stífla við útfall Hraunsfjarðarvatns í Helgafellssveit sé ekki líkleg til að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif og skuli því ekki háð mati á umhverfisáhrifum.

Skipulagsstofnun vekur athygli á að framkvæmdirnar eru háðar framkvæmdaleyfi Helgafellssveitar skv. 27. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997 m.s.b. Ennfremur þarf að sækja um leyfi til veiðimálastjóra skv. 41.– 43. gr. laga nr. 76/1970 um lax- og silungsveiði m.s.b.

Samkvæmt 6. gr. laga nr. 106/2000 má kæra ákvörðun Skipulagsstofnunar til umhverfisráðherra. Kærufrestur er til 28. apríl 2004.

Hólmfríður Sigurðardóttir

Sigurður Ásbjörnsson

Afrit.

Umhverfisráðuneytið, Helgafellssveit, byggingarfulltrúi Helgafellssveitar Ólafur Guðmundsson, Fornleifavernd ríkisins, minjavörður Vesturlands, Umhverfisstofnun og veiðimálastjóri.